

Devlet ve iktidar

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Türkiye'deki çalkantı sürüyor. Bu tesadüfen oluşmuş bir durum değil. Eğer bir ülkede olaylar birbiri ardınca patlıyorsa ortada daha derinlemesine ele alınması gereken bir süreç var demektir. Hele belli bir tarih bilinciyle meselelere bakınca tesadüf mantığı kendiliğinden aşıyor.

Sadece birbirine eklenen ve birbirini tamamlayan olayları ele alalım ve onların tarihteki izdüşümlerini anımsayıp ondan sonra konuşalım.

TÜSİAD toplantısında büyük sermaye çevreleri hükümete karşı çıktı. Mesele sadece basit bir zıtlık ya da bu kesimin hükümetten şikâyeti olarak algılandı. Oysa tartışmanın ana konusu hiç de öyle yabana atılacak ya da geçiştirilecek cinsten değildi. Hükümetle sermaye birbirini 'devletçilik-liberallik' ekseninde 'suçladı'. Ortada vahim bir 'suç' var. Çünkü, hükümetin belirttiğine göre sermayenin yatırım dışı kazancı akıl almaz bir büyüklüğe ulaşmış durumda. Bu, rant ekonomisinin tek geçer akçe olduğu anlamına geliyor. Şimdi bunun suçlusu kim?

Tarafların birbirini suçlamasının çok fazla anlamı

yok. Çünkü, sonuç olarak bu Türkiye'nin onca yaygaraya ve çok gerekli olmasına karşın yeterince liberalleşemediğini gösteriyor. Tabii, buraya vergi meselesi eklenmeli. Türkiye kadar adaletsiz ve insafsız bir vergi sistemi dünyanın hiçbir yerinde yok. Eğer bir toplum buna karşı çıkmıyorsa gene o ülke liberalleşememiş demektir. Bu oluşumun tarihsel arka planı TÜSİAD'ın 1970'lerin sonunda gazetelere ilan vererek o zamanki Ecevit hükümetini halka şikâyet etmesiydi. Yirmi yıldan sonra aynı noktaya gelindi.

İkincisi, İTO başkanının 'akıl almaz' değil, tersine 'akıl alan' sözleri. Şaşırarak bir şey yok. Türkiye'de olaylar sertleşince belli kesimler partilerüstü, parlamento dışı hükümetlerden, teknisyen kabinelerinden medet umar. 1971, 1980 bunu denemiştir. Şimdi yeniden oraya dönülmesi talihtir işte.

Derken, bir süre önce yaşanan polis ayaklanmasını hatırlıyor insan. Devletin, belki kendi içinde dahi temsil kabiliyetini yitirdiğini göstermiyor mu bu durum? Gene 1980 öncesinde yaşanan olaylar ve devletin müdahaledeki acziyle bu durum yan yana gelince ortaya ciddi bir iktidar boşluğu çıkmıyor mu? İktidar, elbette mevcut hükümetin değil, devlet olgusunun olmazsa olmaz ilkesi doğal iktidardır.

Ayrıca işçi devletten şikâyetçi. Memur devletten yakınıyor. Avrupa devletle sürtüşüyor. Toplumun bütün kesim ve katmanlarının artık saklanamaz, kendisini sürekli dışavuran bir huzursuzluğu var.

Bütün bunlar gerçekten de devletin ciddi bir varlık krizi yaşadığını gösteriyor. Bunun yadırganmaması gerekir. Türkiye buraya adım adım geldi. Nedeni basit: Eğer bir toplum siyasetten bunca uzak tutulursa, işletmecilik (managerial) mantığı siyasete egemen kılınmaya çalışılırsa, ortaya önce katılım, ardından da temsil krizi çıkar. Devlet hiçbir kesimle diyalog kuramaz olur.

Çare devletin mutlak otoritesinin daha da güçlendirilmesi değildir. Katılımın sınırlarını genişletmek, sivil kurumların sesini dinlemek, farklı kesimlerin sözüne kulak vermektir. Türkiye son yirmi yılda her geçen gün biraz daha bu gerçeğe gözünü kapamış, sonunda bu noktaya gelmiştir. Bugün Türkiye'de devlet otoritesini, otoriter olmadığı için değil, tam tersine haddinden fazla öyle olduğu için yitirmektedir.

Daha açık söyleyeyim mi? Devletin iktidarını güçlendirmesinin yolu, onu daha da güçlendirmesi değil, zayıflatması, hatta ondan toplum adına vazgeçmesidir. Türkiye tam o noktadadır.